Struktura, dynamika a molekulové interakce v DNA a RNA. Moderní počítačové metody.

Doc. RNDr. Jiří Šponer, DrSc.

Biofyzikální ústav AV ČR Brno a Ústav organické chemie a biochemie AV ČR, Praha

http://www.ibp.cz/labs/LSDNA

CHALLENGES AND ADVANCES IN COMPUTATIONAL CHEMISTRY AND PHYSICS

Computational Studies of RNA and DNA

Cíl přednášky

Ukázat počítačové techniky jako moderní metodiku strukturní biologie.

Hlavní techniky

1. Přesné kvantově-chemické výpočty *ab initio*. Schroedingerova rovnice, MO=LCAO

2. Nanosekundové simulace klasická molekulová dynamika s explictním zahrnutím vody a iontů.

Tyto metody jsou dostupné od r. 1995.

Cíl

přispět ke kvalitativnímu pochopení molekulových interakcí

doplnit experimenty

provádět předpovědi jdoucí za rámec experimentů

Vztah mezi strukturou a funkcí biopolymerů

Jak biomolekuly fungují?

Biomolekuly se vyznačují nesmírnou variabilitou svého prostorového spořádání. Digitální informace kódovaná v sekvenci bází nukleových kyselin nebo aminokyselin vede ke konkrétní trojrozměrné architektuře a ta vstupuje do procesu molekulového rozpoznávání, vlastně ve formě informace analogové.

Sekvence (digitalní informace) → struktura (energie) → funkce

Nalezení vztahu mezi primární sekvencí bází/aminokyselin a trojrozměrnou strukturou biomolekul patří mezi klíčové úkoly soudobé molekulární biologie a biofyziky.

Molekulová dynamika

- jednoduchý analytický force field
- explicitní zahrnutí vody
- dnes 100 a vice nukleotidů
- simulační časy 100+ nanosekund (krok dvě femtosekundy).
- modelování reálné dynamiky za pokojové teploty

Backbone torsion angles

DNA molecule in a periodic box of water molecules

$$E_{total} = \sum_{bonds} Kr(r-r_0)^2 + \sum_{angles} K\theta(\theta-\theta_0)^2 + \sum_{angles} \frac{V_n}{k} \left[1 + \cos(n\varphi-\gamma)\right] + \sum_{vdw} \left(\frac{A_{ij}}{R_{ij}^{12}} - \frac{B_{ij}}{R_{ij}^6}\right) + \sum_{elstat} \frac{q_i q_j}{R_{ij}}$$

Struktura a funkce ribosomální RNA

Primární genetická informace se přepisuje do mRNA. tRNA (adaptor) přiřadí správnému kodonu mRNA správnou aminokyselinu.

Syntézu proteinu dle sekvence mRNA zabezpečují obří molekulární továrny zvané ribosomy.

Ribosome: Small (30S) + large (50S) subunit = 70S

Figure 26-23. The ribosomal peptidyl transferase reaction forming a peptide bond. The amino group of the aminoacyl–tRNA in the A site nucleophilically displaces the tRNA of the peptidyl–tRNA ester in the P site, thereby forming a new peptide bond and transferring the nascent polypeptide to the A-site tRNA.

Fig. 2. The aminoacyl-tRNA (aa-tRNA) selection pathway. Ternary complexes of aa-tRNA, EF-Tu and GTP bind reversibly to the ribosome. The anticodon can access mRNA codon in the 30S A site, and if the codon is recognized as correct, the EF-Tu GTPase is activated. After GTP hydrolysis, the GDP form of EF-Tu dissociates, whereupon the aminoacyl end of cognate aa-tRNA moves into the peptidyl transferase site on the 50S (accommodation). Red arrows indicate steps at which non- or near-cognate aa-tRNA are rejected, either during initial selection before GTP hydrolysis or in a proofreading step thereafter. With near-cognate temary complex, steps represented by green arrows are slower than in the cognate case, but are accelerated by paromomycin or streptomycin [7,8,11].

50S Ribosomal Subunit – X-ray

MW ~1.7x10⁶ daltons 23S RNA (~2900 nt) 5S RNA (~120 nt) 31 proteins (1/3 of the MW)

Computations on ribosome Ribosome $\rightarrow$ 50 S large subunit $\rightarrow$ 23 S rRNA $\rightarrow$ select rRNA segments for computations.

30 S - small subunit

50 S - large subunit

Ribosome → 50 S large subunit → 23 S rRNA→ K-turn motifs

30 S - small subunit

50 S - large subunit

23S rRNA Domains. Proč není WC až tak moc zajímavé??

Příklady ne-Watson-Crickových párů. Klíč k pochopení funkční RNA.

Nomenklatura RNA párů básí, 150 – 200 principiálně možných kombinací.

WC/WC AU

trans SE/SE rA/rU

cis SE/SE rA/rU

Ribosomální RNA je kombinací krátkých Watson-Crick helixů a krátkých nekanonických segmentů zvaných RNA motifs, propojených terciárními interakcemi, proteiny.....

Je to jako LEGO, opakující se universální stavební jednotky a rozsáhlá dynamika.

Studujeme systematicky všechny základní komponenty a terciární interakce v ribososmu.

Studium ribosomálního lega pomocí MD Kink-turn jako molekulární kloub

Consensus of K-turn

K-turn 7 (Haloarcula marismortui)

asymetrická smyčka se 3 nespárovanými nukleotidy v jednom řetězci

Consensus of K-turn

K-turn 7 (Haloarcula marismortui)

ostrý zlom páteře o 120° "V" shaped structure
K-turn 7 (Haloarcula marismortui)

C-stem - Watson-Crickovy páry

K-turn 7 (Haloarcula marismortui)

NC-stem - A/G trans Hoogsteen/Sugar edge páry

K-turn 7 (Haloarcula marismortui)

konservovaný adenin tvoří trans Sugar edge pár s prvním nespárovaným nukleotidem na druhé straně interní smyčky. *A-minor motif.*

K-turn 7 (Haloarcula marismortui)

A druhá taková interakce (A-minor motif)

Fig. 1. (a) The smooth minor groove face of the adenosine nucleotide allows the base to pack tightly into the minor groove of an RNA helix. Its N1, N3, and 2'-OH atoms are available for hydrogen-bonding interactions. (b) Ribbon drawing of the overall structure of the 50S ribosomal subunit from *H. marismortui* highlighting the 186 adenosines (shown in red spheres) that make A-minor interactions based on distance and geometric criteria (see text). (c) Examples of the four major types of A-minor interactions found in *H. marismortui* 50S shown in surface representation. Each type is defined by the position of the 2'-OH group of the interacting adenosine relative to the positions of the two 2'-OH groups of the receptor base pair. Whereas type I and type II interactions are A-specific, type 0 and type III also are observed for other bases even though As are still preferred when the base packs against the ribose backbone.

Chová se to v simulacích jako bezprecedentní flexibilní kloub.

Local geometrical changes and global motion

Motion of unpaired nucleotides (Kt-58 - permanent change) Dynamics of A-minor submotif (Kt-38, Kt-42 - oscillatory changes)

Dynamics of A-minor submotif – key role of water insertion

A-minor type I submotif mediates the interaction between the rigid C- and NC-stems of Kt-38 and Kt-42

Dynamics of A-minor submotif

Insertion of water molecules into this A/C pair regulates the global motion of Kt-38 and Kt-42

Dynamics of A-minor submotif

Insertion of water molecules into this A/C pair regulates the global motion of Kt-38 and Kt-42

Dynamics of A-minor submotif

Insertion of water molecules into this A/C pair regulates the global motion of Kt-38 and Kt-42

Dynamics of A-minor type I

Closed

Closed substate: direct H-bonds between A/C (Kt-42 in crystal) Open substate: water molecule inserted between A/C (Kt-38 in crystal)

Dynamics of A-minor type I

Open

Closed substate: direct H-bonds between A/C (Kt-42 in crystal) Open substate: water molecule inserted between A/C (Kt-38 in crystal) K-turny jsou flexibilní klouby, které mohou umožnit dynamické pohyby v ribosomu během proteosyntézy.

MD simulation of the factor binding site

Kt-42 dynamics propagates to large-scale motions of the whole factor-binding site

Princip isostericity – diktatura 3D struktury nad sekvencí

Pokud dojde k takové isosterické mutaci, která umožní vytvořit pár bází stejného tvaru jako byl pár původní, tak tato mutace většinou zachovává funkci a je dovolená.

P-interaction

The precedence of molecular interaction and 3D shape over the sequence

GU wobble is the third most frequent RNA base pair.

P – interaction – ribose zipper type of interaction that brings together a GU wobble from one helix and GC canonical pair from another helix.

P-interaction, a unique ribosomal quartet interaction that causes an unprecedented simultaneous **covariation of four bases in the genom**: -GU-...-CG- mutates to -GC-...-UG-

Motif swap – helix v jednom ribosomu je evolucí zaměněn za smyčku, ale lokální kontakt se nezmění.

E coli loop E/Helix IV RNA - protein L25 complex. Loop E is a rigid RNA docking segment with unique metal binding capability. 7 consecutive non-WC pairs!

 Circles - Watson-Crick edges, squares - Hoogsteen edges, triangles – Sugar edges. Open symbols represent *trans* and filled symbols *cis* base pairs.
B indicates *cis* bifurcated pairs and W water-inserted pairs

OH

Ő"

Average geometries new base pairs in chloroplast Loop E that differ from the consensus bacterial Loop E. (a) Bifurcated A102/C74, (b) A98/A78 and (c) A100/A76.

Pokročilé kvantově-chemické metody

Cíl – přesné výpočty malých systémů, referenční, fyzikálně kompletní metoda. Přímý vztah mezi strukturou a energií.

Interakční energie

$\Delta E^{A,B} = E^{A,B} - E^{A} - E^{B}$

O fyzikálním původu vertikálních interakcí bází

Base stacking je překvapivě jednoduchou kombinací Londonovy dispersní energie, kratkodosahové repulse, a běžné elektrostatiky. Nic jiného podstatného tam není.

Specifické "aromatické" příspěvky byly vyloučeny.

π - π MODEL – tak takhle naštěstí ne

Out-of-plane π ···· π interactions **DO NOT** exist!

Deamination of cytosine to uracil

In N3-platinated cytosines the deamination is the decisive scenario (73%)

Competing reaction -1,4-metal migration (27%)

Potřeba hybridních kvantověchemických molekulárně mechanických metod – katalýza RNA.

Hepatitis Delta Virus ribozyme Surface electrostatic potential

HDV ribozyme

Introduction

The self-cleavage reaction catalyzed by HDV ribozyme is a transesterification reaction. Based on experimental data, general acid-base catalysis is suggested with either Mg²⁺ or C75 being general base or acid.

Secondary structure

The HDV ribozyme folds into a compact structure comprising five helical segments joined by five strand-crossovers connected as a nested, double pseudoknot. Right -overlay of product (grey) and precursor (colour) x-ray structures.

MD simulations are consistent with C75 acting as the general base

The Active Site of Precursor Ribozyme: Dynamics and Permanent Cation Binding

C75 simulation: dynamical binding of C75 at the active site with a temporary formation of "trasition-state" C75(N3)-U-1(HO2') H-bond.

C75+ simulation:
75 strong product-like
a binding of C75+ in the
of active site, inconsistent
3)- with C75+ acting as general acid.

U75 simulation: directly corresponds to the precursor x-ray structure. Very good agreement with the x-ray structure.

Overlay of the precursor crystal structure (grey) and three simulated precursor structures (colour). Blue sphere represents Na⁺ cation.

Příklad - Modelování guaninového kvadruplexu

Guanine quadruplex – G-DNA

$d(GGGG)_4$

guanine quartet with cation guanine quadruplex with a fully occupied central channel

G-DNA loops

Guanine quadruplexes – a unique combination of mechanical rigidity (stem) and flexibility (loops)

Sekvence schopné tvořit kvadruplexy jsou v genomu běžné, nejdůležitější z nich je zřejmě telomerní DNA na úplném konci chromozomu – d(GGGTAA)_n

Shoda mezi X-ray (modrá) a MD (růžová)

A tohle udělá kvadruplex, když mu na počítači vytáhneme z kanálu jeho ionty.....

Prázdný kvadruplex ulovil iont během stochastické simulace.....

Jak takový kvadruplex vůbec může vzniknout....

• Stepwise strand addition:

• • Duplex dimerization:

Navrhli jsme si alternativní topologie $d(GGGG)_4$ a podívali se, jak se budou chovat.

Spiral stem: (a) startovací model, (b) průměrná struktura 7–9 ns a (c) výsledek.

Alternativní konformace stemu kvadruplexu studované MD.

 $\Delta\Delta G = 0 \text{ kcal/mol}$ $\Delta\Delta G = +10 \text{ kcal/mol}$ $\Delta\Delta G = +22 \text{ kcal/mol}$

- Publikace 2005-zaří 2006
- **116** J.E.<u>Sponer</u>, N. <u>Spackova</u>, P. <u>Kulhanek</u>, J. <u>Leszczynski</u>, J. <u>Sponer</u> Non-Watson-Crick base pairing in RNA. Quantum chemical analysis of the cis Watson-Crick/sugar edge base pair family. Journal of Physical Chemistry B **109**, 2005, 2292-2301
- 117. J. Bertran, M. Sodupe, J. Šponer, J. E. Šponer: Metal cation nucleic acids interactions. In: Electronic Encyclopedia of Computational Chemistry, Online Edition von Rague Schleyer P, Schaefer III HF, Schreiner PR, Jorgensen WL, Thiel W, Glen RC, editors. John Wiley & Sons, Ltd, Chichester, UK. Artikle online posting date: 15th March 2005. DOI: 10.1002/0470845015.cn0094
- 118. Filip Rázga, Jaroslav Koca, **Jirí Sponer**, and Neocles B. Leontis Hinge-Like Motions in RNA Kink-Turns: The Role of the Second A-Minor Motif and Nominally Unpaired Bases **Biophysical Journal 88**, **2005**, **3466-3485**
- 119 J.E. <u>Sponer</u>, N. <u>Spackova</u>, J. <u>Leszczynski</u>, J. <u>Sponer</u>: Principles of RNA base pairing: Structures and energies of the trans Watson-Crick/sugar edge base Paris. Journal of Physical Chemistry B 109, 11399-11410, 2005
- 120. Maryna V. Krasovska, Jana Sefcikova, Nad'a Špačková, Jirí Šponer and Nils G. Walter Structural Dynamics of Precursor and Product of the RNA Enzyme from the Hepatitis Delta Virus as Revealed by Molecular Dynamics Simulations. Journal of Molecular Biology 351, 2005, 731-748
- 121. Alberto Pérez, **Jiri Sponer**, Petr Jurecka, Pavel Hobza, F. Javier Luque, Modesto Orozco: Are the Hydrogen Bonds of RNA (AU) Stronger Than those of DNA (AT)? A Quantum Mechanics Study **Chemistry A European Journal 11, 2005, 5062-5066.**
- 122. J.E. poner, J. Leszczynski, V. Sychrovský, J. poner: The Sugar Edge/Sugar Edge base pairs in RNA. Stabilities and structures from quantum chemical calculations. Journal of Physical Chemistry B, 2005, 109, 18680-18689

- 123 Vladimír Sychrovský, Norbert Müller, Bohdan Schneider, Vilko Smrečki, Vladimir Špirko, Jiří Šponer, Lukáš Trantírek Sugar Pucker Modulates the Cross-Correlated Relaxation Rates Across the Glycosidic Bond in DNA. Journal of the American Chemical Society 2005, 109, 18680-18689
- 124 Flavia Barone, Filip Lankas, Nada Spackova, Jiri Sponer, Peter Karran, Margherita Bignami and Filomena Mazzei. Structural and dynamic effects of single 7-hydro-8-oxoguanine bases located in a frameshift target DNA sequence. **Biophysical Chemistry**, **118**, **31-41**, **2005**
- 125. Naďa Špačková, Jiří Šponer: Molecular Dynamics simulations of Sarcin Ricin rRNA motif. Nucleic Acids Research 34, 697-708, 2006
- 126. Jiří Šponer, Petr Jurečka, Pavel Hobza, Ivan Marchan, F. Javier Luque, Modesto Orozco: Nature of base stacking. Reference quantum chemical stacking energies in ten unique B-DNA base pair steps. Chemistry A European Journal 12, 2854-2865, 2006
- 127. M. Pavelka, M. Simanek, J. Sponer, J.V. Burda: Copper cations interactions with biologically essential types of ligands: a computational DFT study: Journal of Physical Chemistry A 110, 4795-4809, 2006
- 128. Ali Mokdad, Maryna V. Krasovska, Jiri Sponer, Neocles B. Leontis: Structural and evolutionary classification of G/U wobble in the ribosome. Nucleic Acids Research 34, 1326-1341, 2006
- 129. Jurecka P, Sponer J, Cerny J, Hobza P.: Benchmark database of accurate (MP2 and CCSD(T) complete basis set limit) interaction energies of small model complexes, DNA base pairs, and amino acid paris. Physical Chemistry Chemical Physics 8, 1985-1993, 2006
- 130. V. <u>Sychrovský</u>, J. Šponer, L. <u>Trantírek</u>, B. <u>Schneider</u>:Indirect NMR spin-spin coupling constants (3)J(P, C) and (2)J(P, H) across the P-O center dot center dot center dot H-C link can be used for structure determination of nucleic acids. Journal of the American Chemical Society 128, 2006, 6823-6828.
- 131 F. Rázga, M. Zacharias, K. Réblová, J. Koča, J. Šponer: RNA Kink-turns as molecular elbows: hydration, cation-binding and large-scale dynamics. Structure 14, 2006, 825-835

- 132. M. V. Krasovska, J. Sefcikova, K. Réblová ,B. Schneider, N. G. Walter, J. Šponer: Cations and hydration in catalytic RNA: Molecular dynamics of the hepatitis delta virus ribozyme. Biophysical Journal 91, 2006, 626-638.
- 133. K. Réblová, F. Lankaš, F. Rázga, M. V. Krasovska, J. Koča, J. Šponer: Structure, dynamics and elasticity of free 16S rRNA helix 44 studied by molecular dynamics simulations. Biopolymers 82, 2006, 504-520.
- 134. N. Špačková, T.E. Cheatham, III, J. Šponer: Molecular dynamics simulations of Nucleic Acids In: Computational studies of RNA and DNA. J. Šponer, F. Lankaš, Eds., Computational studies of RNA and DNA. Dordrecht: Springer, 2006, pp. 301-326
- 135. J. Šponer, P. Jurečka, P Hobza: Base stacking and base pairing. In: Computational studies of RNA and DNA. J. Šponer, F. Lankaš, Eds., Computational studies of RNA and DNA. Dordrecht: Springer, 2006, pp. 343-388.
- 136. J.E. Šponer, J.V. Burda, J. Leszczynki, J. Šponer: Interaction of metal cations with Nucleic Acids and their building units. In: Computational studies of RNA and DNA. J. Šponer, F. Lankaš, Eds., Computational studies of RNA and DNA. Dordrecht: Springer, 2006, pp. 389-410.
- 137 M.M Rhodes, M.V. Krasovska, J. Sponer, N.G. Walter: Trapped water molecules are essential to structural dynamics and function of a ribozyme. *Proc. Natl. Acad. Sci. USA* **103**, **2006**, 13380-13385